

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

10
2023

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti

08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Qo'ng'irotboy Avezimbetovich

Elektron nashr. 714 sahifa, 30-oktyabr, 2023-yil.

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Rae Kvon Chung, Janubiy Korea, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Salimov Oqil Umrzoqov, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Toshkulov Abduqodir Hamidovich, i.f.d., prof., TDU rektori
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Sharipov Qo'ng'irotboy Avazimbetovich, t.f.d., prof., TDIU rektori
Oblamuradov Narzulla Naimovich, i.f.n., dotsent
Djumaniyazov Maqsud Allazarovich, Qoraqalpog'iston Respublikasi Tabiat resurslari qo'mitasi raisi
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof., TDIU Akademik faoliyat bo'yicha prorektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Maqsud Abdullayevich, p.f.d., prof., TDIU Moliya-iqtisod ishlari bo'yicha prorektori
Karimov Norboy G'aniyevich, i.f.d., prof., TDIU huzuridagi PKQTMO tarmoq markazi direktori
Hakimov Nazar Hakimovich, f.f.d. TDIU profesor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU Marketing kafedrasida professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., prof., Atrof-muhit va tabiatni muhofaza qilish texnologiyalari ilmiy-tadqiqot instituti
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna SamDu IS instiituti professori
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., Toshkent arxitektura-qurilish universiteti katta o'qituvchisi
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Nomozova Qumri isoyevna Geologiya fanlari universiteti "Iqtisodiy geologiya" kafedrasida dotsenti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU Ilmiy tadqiqotlar va innovatsiyalar departamenti rahbari
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU huzuridagi PKQTUMOTMXHB mutaxassis

Ekspertlar kengashi:

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Imomqulov To'liq Burxonovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Qishloq xo'jaligida innovatsion xizmatlar infratuzilmasini rivojlantirishning nazariy asoslari.....	8
Sharipov Kongratbay Avezimbetovich , professor; Zaynutdinova Umida Djalalovna , dotsent	
O'zbekiston-Turkiya do'stligi azaliy qadryatlarimiz zaminida yashab kelmoqda.....	13
O'sman Mesten , Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya-O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari	
O'zbekistonda turizm sohasining rivojlanishini davlat tomonidan	
qo'llab-quvvatlash mexanizmini takomillashtirish.....	15
Akkulov Abdulaziz Uralboyevich , mustaqil tadqiqotchi	
O'zbekiston Respublikasini "Yashil" iqtisodiyotga o'tish istiqbollari. Muammolar va yechimlar.....	19
Mirzayev Bexruz Abdulla o'g'li , doktorant	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda "Yashil" iqtisodiyotning o'rni.....	26
Sevara Yaxshimuratova Rustam qizi , assistent-o'qituvchi	
Sanoat barqarorligini ta'minlashda yashil energetikaning o'ziga xos xususiyatlari.....	29
Kadirov Abdumalik Matkarimovich	
Republikamizda "yashil iqtisodiyot"ni shakllantirishda agroxizmatlarni	
rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari.....	36
Mirzayev Q. J. , i.f.d., professor; Jonuzokov M. K. , assistent o'qituvchi	
"Yashil" obligatsiyalarni muomalaga chiqarishning nazariy va amaliy jihatlari.....	40
E. I. Nosirov , i.f.n., dotsent	
Turizm sohasidagi loyihalarni kreditlash amaliyotini takomillashtirish.....	46
Matkabilova Dilorom Xalilullayevna , PhD	
Koreya Respublikasida yashil (eko) turizmning rivojlanish yo'nalishlari va muammolari.....	51
Islomova Dilrabo Salomovna , kafedra assistenti	
Moliyaviy menejment tizimini transformatsiyalashda raqamli marketing	
samaradorligini baholashning nazariy yondashuvlari.....	55
Sobirjonov Sanjar Sobirjonovich , PhD, dotsent	
Samarqand viloyati ekologik turizm salohiyatidan samarali	
foydalanish asosida ekoturizm klasterlarini shakllantirish.....	62
Abduraxmanova Aqida Fayzulla qizi , i.f.b.f.d.; Axrorov Farxod Baxriddinovich , i. f. n.; Xo'jamov Bobur , tadqiqotchi	
Ichki turizmni rivojlantirishda davlatning o'rni.....	68
Dehqonov Burxon Rustamovich , tayanch doktorant	
O'zbekistonda turizm sohasini rivojlanishiga global trendlarning ta'siri.....	72
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich , i.f.d., professor	
Assessment of the Current State of the Market and Procedure For Lending	
to Subjects of Tourism Services of the Republic of Uzbekistan.....	79
Karimova Aziza Maxomadrizoyevna , PhD, docent; Maqsudov Orif Shakirovich , assistant	
Islomiy moliya instrumentlari (muzoraba va mushoraka) va ularni tijorat banklarida qo'llash.....	84
Madraximova Gulasal , dotsent; Safarova Nasiba , magistrant	
Mamlakatimizda "Yashil" iqtisodiyot asosida barqaror rivojlanishni ta'minlashning o'ziga xos jihatlari.....	90
Mustafaqulov Yangiboy Bo'riqulovich , Todjimamatova Mashhura Erkinovna ;	
Nurmatova Hilola A'zamovna ; Berdieva Aziza G'anisher qizi ; Egamberdieva Oydin Abror qizi	
Ways to Improve the Green Recovery in Uzbekistan by Investment and Trade.....	97
Nurbek Khalimjonov , assistant	
Evaluating the Path Towards Sustainable Tourism Development in the Republic of Uzbekistan.....	102
Khusniddin Egamnazarov	
Nexus Between Climate Change and Energy Consumption in Uzbekistan: A Time Series Analysis.....	106
Sarvar Mamasoliyev ; Shodiyor Toxirov	
O'zbekistonda mice turizmni barqaror rivojlanishida qulay infratuzilma.....	112
Xalimova F. N. , katta o'qituvchi	
Ichki turizmni rivojlantirishning ilg'or xorijiy tajribasi va uni	
O'zbekistonda qo'llashning iqtisodiy afzalliklari.....	115
Matkarimov Jahongir Shamuratovich , mustaqil tadqiqotchi	
Agroturizmni rivojlantirish orqali hududlarning barqaror rivojlantirish imkoniyatlari.....	122
Jo'rayeva Nargiza Abduvohidovna , kafedra dotsenti	
Turizm sektorida milliy hunarmandchilik mahsulotlarining rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari.....	126
Xushnazarova Maxzuna Gulamdjanovna , kafedra assistenti	
Роль религиозного туризма в экономике Узбекистана.....	132
Рахимова Дилфуза Мирзакасимовна , преподаватель	
Turistik sanoatining investitsion jozibadorligini boshqarish va samaradorligini baholash.....	139
Sa'dullayeva Gulnoza Sodiq qizi , PhD	

Turizmga innovatsiyon texnologiyalarni joriy qilish shart sharoitlari	144
Po'latov Ma'murjon Murodjon o'g'li , doktorant	
O'zbekistonning "yashil iqtisodiy strategiyasi" va uni amalga oshirishning asosiy yo'nalishlari	147
Bekmirzayev Mirzoxid Adashaliyevich , dotsent	
An Analysis of the Structure of Trade Between China and Uzbekistan	150
Cao Gang , PhD Candidate	
"Daka-Tex" MCHJ XKning marketing faolyatining takomillashtirish.....	160
Musyeva Shoira Azimovna , kafedra professori	
Mamalakat iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda oziq-ovqat xavfsizligining o'rni.....	164
Ibragimov G'ayrat Abluqulovich , PhD; Shukurova Nilufar Qahramonova , tadqiqotchi;	
Umirov Islombek Furkatovich , tadqiqotchi; Tojiqulov Samandar Orufjon o'g'li , tadqiqotchi	
MDH davlatlarida chorva va parandachilik o'sish dinamikasi	169
Abidov Abdujabbor Abduxamidovich , t. f.n., dotsent	
Tijorat banklarida foiz stavkaning likvidlikka ta'siri.....	179
Berdiyarov Baxriddin Tavasharovich , iqtisodiyot fanlari doktori, professor	
O'zbekiston moliya bozorini jahon moliya bozoriga integratsiyalashuvining dolzarb masalalari	186
Burxanov Aktam Usmanovich , i.f.d., prof.; Xudoyqulov Xurshid Xurramovich , i.f.d., prof.	
O'zbekiston Respublikasining Jahon savdo tashkilotiga a'zo bo'lishiga oid	191
Ruzibayev Jahongir Nodirovich	
O'zbekistonda ikkilamchi qimmatli qog'ozlar bozori hozirgi holati tahlili.....	194
Ro'ziqulov Abdimo'min Qussam o'g'li , mustaqil izlanuvchi	
Raqamli texnologiyalar orkali turizm industriyasini rivojlantirish usullari	200
R. P. Zarikeyev , mustaqil doktorant	
Korxonada iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda inson resurslaridan foydalanish amaliyoti	206
Abdualimov Ashraf Qurbonaliyevich , doktorant	
Oliy ta'lim muassasalarida to'lov-kontrakt shakli mablag'lari bo'yicha xarajatlar va ular hisobining amaldagi holati	211
Abdujalilova Dilnoz Abdusattorovna , doktorant	
O'zbekistonda oziq-ovqat bozori nazariy tahlili.....	216
Abduraxmanova Zuxra Toxir qizi , doktorant	
Sug'urta munosabatlarini takomillashtirishning istiqbollari	221
Abdutarapova Dildora Farxodjon qizi , doktorant	
Functions of Management in Education and Its Significance	231
Akhatova Shakhnoza Akram kizi , teacher	
Qishloq xo'jaligi korxonalarini moliyalashtirishni yangicha usullarini o'rganishning ayrim dolzarb masalalari	235
Ametov Quvondik Mamatjanovich , mustaqil izlanuvchi	
Yog'-moy sanoati korxonalari kapitali rentabelligini oshirish yo'nalishlari.....	238
Amirzoda Hamrayev , katta o'qituvchi	
Banklararo to'lov tizimini raqamli iqtisodiyotdagi rolini oshirish choralari.....	244
Amonov Alisher , o'qituvchi	
Baholash faoliyatini raqamlashtirish istiqbollari.....	248
Bobirjon Aktamov , katta o'qituvchi	
Marketing xizmati samaradorligini baholashda PEST tahlil usulining ahamiyati va qo'llash imkoniyatlari	253
Boyjigitov Sanjarbek Komiljon o'g'li , katta o'qituvchi	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarining vujudga kelish zarurati, umumiy hisobotlarining tuzilishi va O'zbekistonning MHXSga o'tishida vujudga keladigan muammolar va ularni bartaraf etishning istiqbolli yo'nalishlari.....	259
Djurayeva Iroda Bahrom qizi , doktorant, o'qituvchi	
Samaradorlikni korxonada iqtisodiyotida tutgan o'rni	265
Fayziyeva Nilufar Shuxrat qizi , PhD, katta o'qituvchi	
Avtomobil transporti korxonalarida amortizatsiya xarajatlari va uning hisobini takomillashtirish masalalari...269	
G'anibayev Iloxomjon Shokiraliyevich , doktorant	
Turistlar statistik hisobini olib borish bo'yicha xalqaro standartlar va tajribalar tahlili	275
Jumanova Zilola To'ychiyevna , doktorant	
Tijorat banklari ipotekali kreditlarining qaytuvchanlik holatini barqarorlashtirish choralari	280
Jumayev Muzaffar Mahmud o'g'li , kafedra o'qituvchisi	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida soliqlar va boshqa majburiy to'lovlarni amalga oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish.....	284
M. Samiyeva , kafedra assistenti	
Assessment of the Economic Effectiveness of the Railway Transport System	288
Mannonov Shahruhmirza Abdurashidovich , independent researcher	
O'zbekistonda mikromoliya tashkilotlarining iqtisodiy faoliyat samaradorligini oshirish yo'llari.....	294
Nazarova Muslima Nazarovna , PhD, i.f.f.d., katta o'qituvchi	

Mamlakatimizda xizmat ko'rsatish sohasini rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari.....	301
Odilov Dilshodjon Tulqinovich	
O'zbekistonda paxtachilik majmuasining iqtisodiy samaradorligini oshirish	307
Xoliqov Tolibjon Luptullaevich , kafedra assistenti	
Ta'lim tizimi boshqaruvida "time menejmenti" texnologiyalarini qo'llash.....	311
Radjabova Gavxar Umarovna , kafedra dotsenti	
Improving Trade Effectiveness Through Merchandising: Theory and Practice	316
Ravshan Aliyevich Allayorov , Associate Professor	
An'anaviy moliya tizimidagi yangi yondashuv va yechimlar	319
Abrorov Sirojiddin , PhD; Bunyod Usmonov , PhD	
Ijtimoiy fondlar va maqsadli jamg'armalar faoliyatini takomillashtirish.....	325
Samiyeva Gulnoza Toxirovna , PhD, i.f.f.d.	
Tikuv-trikotaj korxonalarining brend jozibadorligini marketing strategiyalari asosida oshirish.....	332
Sh. Sh. Ziyayeva , katta o'qituvchi	
Surxondaryo mintaqasining ekoturizm salohiyati nuqtayi nazaridan baholash	337
Soatov Yusuf Xo'jayor o'g'li , mustaqil tadqiqotchi	
Совершенствование учета неиспользованных основных средств в Республике Узбекистан.....	340
Усманов Фаррух Обитжонович , научный сотрудник кафедры	
An'anaviy moliya tizimining metodologik muammolari, shuningdek moliya tizimida yuz beruvchi inqirozlar va ziddiyatli vaziyatlarning yuzaga kelish sabablari	348
Xabibullayev Dadajon Ro'ziboyevich , stajor tadqiqotchi	
Dehqon xo'jaliklarida mahsulot yetishtirish samaradorligini oshirishda tomorqa xizmati klasterlarini takomillashtirish	355
Xamrayeva Sayyora Nasimovna , kafedra professori; Ochilova Nargiza Akramovna , doktorant	
Transport xizmatlari bozorida marketing faoliyatini mexanizmlarini rivojlanishining asosiy tamoyillari	360
Nosirov Javlonbek Jamoliddin o'g'li , doktorant; Raxmatov Ziyodullo Nosirovich , dotsent	
BMT Barqaror rivojlanish maqsadlari doirasida kambag'allikni qisqartirish va oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlash masalalari.....	363
Yusupov M. S. , PhD	
Мировые финансовые центры точки роста экономики	369
Абдуллаев Анвар Фархадович , PhD., доцент кафедры	
XX asr jadid ma'rifatparvarlari Abdurahmon Toshkandiy va Abdulla Avloniy ijtimoiy qarashlaridagi umumiylik va xususiqlik	375
Abrorxon Asatulloev Asatulloevich , PhD	
Математическое обоснование вычисления моды и медианы в статистике.....	379
Бердикулова Ирода Райимкуловна , старший преподаватель; Усманов Шахзод Шохрухович , студент	
Yirik soliq to'lovchi korxonalar faoliyatini rag'batlantirishda soliq ma'murchiligining istiqbollari.....	390
G'aniyev Shaxriddin Vohidovich , i. f. d., Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich , PhD	
Sog'lomlashtirish turizmi klasterlari faoliyatida innovatsion faoliyatni boshqarishning kross-innovatsiyalar asosidagi modeli	395
G'ofurov Azizbek Umarjonovich , mustaqil tadqiqotchi	
Tijorat banklari faoliyatidagi kredit risklarini boshqarishni takomillashtirish yullari.....	400
J. Y. Isakov , i.f.d, professor	
Mehnat bozorining raqamlashgan iqtisodiyotdagi statistik masalalari.....	405
A. Abduvohidov , i. f.d., professor	
Davlat oliy ta'lim tashkilotlarida xarajatlar hisobini yuritish.....	407
Karayev Payzillaxon Yusufxonovich , PhD	
Актуальная ситуация в сегменте теневой экономики в Республике Узбекистан.....	412
Кошанов Абдимурат , независимый исследователь	
O'zbekistonda moliyaviy hisob va hisobotni MHXSlariga transformatsiya qilishda asosiy vositalar hisobini tashkil etish masalalari	416
Qurbonova Shaxrinoz , doktorant	
Erkin iktisodiy hududlarda investitsion faollikni oshirish masalalari.....	420
Qilicheva Kamola Muzaffarovna , mustaqil tadqiqotchi	
Mahalliy byudjetlar xarajatlari ijrosining samaradorligini oshirish masalalari (Jizzax viloyati misolida).....	425
Mamayusupov Omonulla Mamatqulovich , erkin izlanuvchi	
Sug'urtada assistans xizmatlarini takomillashtirish	433
Maxmudov A. M.	
Цифровизация бухгалтерского учета.....	439
Мирсодиқова Дилобар Дилшод кизи , самостоятельный соискатель	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatini rivojlantirishning moliyaviy mexanizmini takomillashtirish.....	445
Nasurova Kamola Ravshanovna , PhD	
Повышение эффективности депозитной политики в коммерческих банках.....	451
Нуриллаев Рахмат Ярашевич , к.с.х.н., доцент; Нуриллаев Шердил Жамолiddin угли , магистр	

Hufiyona iqtisodiyotni qisqartirish orqali mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish mexanizmlari	456
Pardayev Ilhomjon G'ulom o'g'li	
Uy-joy fondi boshqaruvini samarali tashkil etish	460
Berdiyeva Dilfuza Axatovna, PhD, dotsent	
Экономика знаний как высший ступень развития инновационной экономики	466
Хасанхонова Нодира Исаметдиновна, PhD	
Kichik biznes subyektlarini samarali investitsiyalashning ilg'or xorijiy davlatlar tajribasi.....	471
Ruziyeva Dilobar Isomjonovna , iqtisod fanlari nomzodi	
Davlat-xususiy loyihalarining mazmun-mohiyati, ilmiy-nazariy asoslari	481
Suleymanov Farrux Raximjonovich , mustaqil izlanuvchi	
Комплексный анализ хозяйственно-экономической деятельности и устойчивости АО "Узавтосаноат"	487
Туйчиев Комилжон Лазизович , доцент кафедры	
Экономическая сущность и важность повышения эффективности	
производства каракулеводческой продукции.....	493
Тулкин Хайтмуродович Фармонов , профессор; Нуриллаев Жамолiddин Ярашевич , докторант	
O'zbekistonda tijorat banklari emission operatsiyalarining dolzarb masalalari	499
O'ktamova Nozima Narzulla qizi , PhD, kafedra dotsenti	
Инновационные методы энергосбережения как способ повышения	
конкурентоспособности предприятия	503
Хамдамова Гавхар Абсаматовна , к.э.н., профессор	
Hudud sug'oriladigan yerlarida suv resurslaridan foydalanish holati tahlili	508
Shoxujayeva Zebo Safoyevna , i. f. n., professor, katta ilmiy xodim	
Hududlarning moliyaviy-investitsion salohiyatini oshirishning nazariy va amaliy jihatlari	513
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi , kafedra dotsenti i. f. d.	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikda xodimlar faoliyatining axborot tizimlarini samarali tashkil qilish.....	521
Yuldashev Furqat Nurilloevich , doktorant	
O'zbekistonda raqamli iqtisodiyoti sharoitida elektron biznesni rivojlantirish yo'llari	524
Boboqulov Sanjar Baxronkulovich , PhD; Akramov G'ayrat Otobek o'g'li , talaba	
An Analysis of Green Taxation and Its Effect on Economic Growth	530
Fayzieva Nargiza Rabimovna , PhD	
Kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirishning nazariy jihatlari	537
Qurbonov Jasurbek Pozilovich , kafedra dotsenti	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida turizm industriyasining rivojlanishi va istiqboli	540
Abdulxakimov Zuxrali Tursunaliyevich , PhD, kafedra dotsenti	
O'zbekistonda energetika korxonalarini faoliyatida korporativ	
boshqaruvining baholash usullarini tahlili.....	544
Abduraxmonova Zarina Muysinjonovna , mustaqil tadqiqotchi	
O'rta Osiyo davlatlarida rekreatsiya turizmi.....	548
Shaymanova Nigora Yusupovna , doktorant	
Korxonaga investitsiyalari xususidagi ilmiy-nazariy yondashuvlar va qarashlar evolyutsiyasi.....	552
Eshqo'ziyev Oxunjon Oybek o'g'li , doktorant	
O'zbekiston sanoatining rivojlanish tendensiyalari, muammo va yechimlari.....	559
Shavqiyev Erkin , i. f. n.	
"Yashil iqtisodiyot" ga o'tish zaruriyati, dastaklari va uning o'ziga xos tamoyillari	565
Berdiyev Baxtiyor Sodiqovich , kafedra dotsenti	
Innovatsion faoliyatni rivojlantiruvchi omillar va ulardan samarali foydalanish yo'nalishlari	571
Ashurov Maxammadjon Sotvoldiyevich , i. f. n., kafedra dotsenti	
Ijtimoiy tarmoqlar analitikasi.....	576
S. Qulmatova , PhD, dotsent	
Analysing the Functioning of Enterprise Management in the Context of Institutional Reforms	581
Kurpayanidi Konstantin Ivanovich , Professor	
Qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishi samaradorligini baholash	586
Ruxsatova Rushana O'ktamovna , erkin tadqiqotchi	
Soliq tushumlarini prognozlashtirish modellarini qurishning klassik va intellektual usullari	593
Narmanov Ulug'bek Abdugapporovich , PhD; Maqsudov Azamat Maqsud o'g'li	
Kompaniyani samarali boshqarishda marketingning o'rni va uning tamoyillarini qo'llash istiqbollari.....	598
Usmonova Dilfuza Ilhkomovna , kafedra dotsenti	
Экономическая безопасность и факторы влияющие на неё.....	602
Абдишукуров Шерзод Шавкат угли , научный сотрудник	
Oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy manbalari bo'yicha xarajatlar hisobi va uni takomillashtirish.....	608
Artikov Kurbonazar Amonovich , mustaqil ilmiy tadqiqotchi	
Innovatsion iqtisodiyot sharoitida inson kapitaliga yo'naltirilgan investitsiyalarning ahamiyati.....	614
Asamxodjaeva Shoira Shukurullaevna , katta o'qituvchi	

Перспективы развития инноваций и роль стартапов: зарубежный опыт, проблемы и решения.....	618
Ачилова Ширин Шавкат кизи , старший преподаватель	
Tijorat banklari tomonidan jismoniy shaxslarni kreditlashda garov ta'minotini takomillashtirish	622
Bazarova Nigora Ravshanovna , kafedra dotsenti	
Sug'urta tashkilotlari investitsiya faoliyatini boshqarish masalalari	627
Kenjayev Ilhom G'iyozovich , iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)	
Organizational Factors Influencing Leadership Styles and Procurement Outcomes	632
Saidakhmedov Islomjon Uligbekovich , Scientific researcher	
Tijorat banklari faoliyati samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish yo'llari	637
Mirpulatova Luiza Mansurovna , doktorant	
Tijorat banklarining tadbirkorlik subyektlarini kreditlash metodologiyasining ekonometrik tahlillari.....	642
Norov Akmal Ruzimamatovich , DSc, kafedra professori	
Tijorat banklarida kreditlash amaliyotini takomillashtirish yo'llari	649
Norova Nozima Nabiyeвна , katta o'qituvchi	
Hufiyona iqtisodiyotni qisqartirish orqali mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish mexanizmlari	657
Pardayev Ilhomjon G'ulom o'g'li	
Jahondagi kuzatilayotgan globallashuv va tabiatdagi o'zgarishlar oqibatida kelib chiqayotgan turli xatarlardan himoya qilishda sug'urta tashkilotlari oldida turgan vazifalar ("O'zbekinvest" EISK AJ misolida).....	661
Sayfullo Mirzoyev	
International Experiences on Restoration of Financial Stability Through Indicators in Commercial Banking Sector	666
Solijonova Muxlisa Azamatovna	
Pensiya yoshining pensiya ta'minoti tizimiga ta'siri.....	668
Tursunov Jaxongir Pulatovich , DSc	
Mamlakat iqtisodiyotini islom moliya instrumentlari orqali rivojlantirish istiqbollari.....	673
Xalikov Ulug'bek Rustamovich , PhD	
Sug'urta kompaniyalari va tijorat banklari integratsiyalashuv jarayonini zarurligi va ahamiyati.....	678
Xudoyberdiyeva Sadoqat Abdumannonova , mustaqil izlanuvchisi	
Qishloq xo'jaligi korxonalarini davlat tomonidan qo'llab quvvatlashning innovatsion menejment tamoyillari... 683	
Shaniyazova Zamira Oralbayevna , PhD	
Тенденции развития жилищного строительства.....	688
Алиева Зилола Маматвалиевна , доцент кафедры	
Tadbirkorlik subyektlarini moliyalashtirishning innovatsion usullari.....	692
Shakirova Nigora Axralovna , kafedra dotsenti v.b.	
Nodavlat notijorat tashkilotlari mablag'larining shakllanishi va nazorat qilinishi.....	698
Xusanov Nishonboy Abdusattarovich , filologiya fanlari doktori, professor	
Спиртные напитки - вред здоровью	702
Кариева Халима Икромжоновна , старший преподаватель кафедры	
Importance of Social Infrastructure Development in Rural Areas	706
Munisa Alimova	
Davlat xizmatida agile loyiha boshqaruvi texnologiyasidan foydalanish.....	709
Isaqova Zebo Murodovna , f.f.n. (PhD), tadqiqotchi	

SUG'URTADA ASSISTANS XIZMATLARINI TAKOMILLASHTIRISH

Maxmudov A. M.
"O'zbekinvest Assistans" MChJ direktori

Annotatsiya: Mazkur maqolada sug'urta xizmatlari bozorida assistans kompaniyalari faoliyatining tashkiliy-huquqiy asoslari tahlil qilingan, assistans kompaniyalarining tavsifi, shuningdek, rivojlangan xorijiy davlatlar tajribasiga tayyangan holda assistans faoliyati turi, ularning klassifikatsiyasi va turkumlanishi, mavzuga oid iqtisodchi olimlarning qarashlari, assistanslarga berilgan tariflar va muammolari tahlil qilingan. Tahlillardan kelib chiqib, assistans faoliyatini yanada rivojlantirish va takomillashtirish yuzasidan ilmiy takliflar va amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: sug'urta kompaniyasi, assistans kompaniyalar, tibbiy assistans, texnik assistans, huquqiy assistans, sug'urta hodisalari, sug'urta da'volari.

Abstract: This article analyzes the organizational and legal basis of the activity of assistance companies in the market of insurance services, the description of assistance companies, as well as the type of assistance activity based on the experience of developed foreign countries, their classification and categorization, the views of economists on the subject, the rates and problems of assistance companies are analyzed. Based on the analysis, scientific proposals and practical recommendations for further development and improvement of assistance activities were developed.

Key words: insurance company, assistance companies, medical assistance, technical assistance, legal assistance, insurance events, insurance claims.

Аннотация: В данной статье анализируются организационно-правовые основы деятельности ассистирующих компаний на рынке страховых услуг, дается характеристика ассистирующих компаний, а также вид ассистирующей деятельности на основе опыта развитых зарубежных стран, их классификация и категоризация, анализируются взгляды экономистов на эту тему, нормы и проблемы помощи. На основе анализа были разработаны научные предложения и практические рекомендации по дальнейшему развитию и совершенствованию деятельности по оказанию помощи.

Ключевые слова: страховая компания, ассистентские компании, медицинская помощь, техническая помощь, юридическая помощь, страховые случаи, страховые выплаты.

KIRISH

Amaliyotda sug'urta kompaniyasi bilan manfaatlar to'qnashuvi yuzaga kelganda, odatda iste'molchilar, sug'urta xizmatlaridan foydalanuvchilari zaif holatga tushib qolishadi. Ehtimol bu ular uchun birinchi holatdir, sug'urta qoidalari tushunmaganliklaridir, ammo sug'urta kompaniyasi uchun esa bu odatiy holat va u bunday sharoitlarda o'z manfaatlarini to'g'ri himoya qilish mexanizmlarini ishlab chiqqan va katta tajribaga egadir. Bundan tashqari aksariyat mizojlar shartnoma shartlarini va o'zlarining huquqiy xatti-harakatlarini yaxshi bilishmaydi. Bunday muammolarni ijobiy hal qilish, mijozlarga yordam berish, ular qiyin ahvolda qolganlarida qo'llab-quvvatlash borasida faoliyat turi allaqachon shakllanib bo'lgan bu assistans kompaniyasining xizmatlaridir. Biroq, mamlakatimizda ushbu bozor segmenti rivojlangan davlatlarga nisbatan ancha orqada va yetarli darajada rivojlanmagandir.

Hozirgi kunda assistans kompaniyalari iqtisodiyotning xizmat ko'rsatish sohasida asosiy harakatga keltiruvchi mexanizmga aylanib bormoqda. "Forbes" moliyaviy iqtisodiy nashrning ma'lumotlariga ko'ra, 2019-yilda sohadagi eng yirik kompaniyalar faoliyatidan olingan jami daromad 38 trillion dollardan oshganligini Abdullaeva (2019) tahlillarida qo'rishimiz mumkin.

Sug'urta bozorining rivojlanishi bevosita jahon iqtisodiyotida dolzarb bo'lgan iqtisodiy tendensiyalarga bog'liqdir. Moliya sohasidagi inqirozlar, valyuta kurslari va narx-navoning o'zgarishi, tabiiy va texnogen jarayonlarning salbiy holatlarining ko'payishi, pandemiya va boshqa iqtisodiyotdagi salbiy hodisalar sug'urta bozoriga va assistans kompaniyalari faoliyatiga bevosita ta'sir qiladi.

ADABIYOTLAR SHARHI

Sug'urta kompaniyalari faoliyatining eng muhim yo'nalishlari bu iqtisodiy sharoitlarni (inflyatsiya, inqirozlar, siyosiy vaziyatlar va boshqa) hisobga olgan holda sug'urta mahsulotlarini yaratish orqali ularni keng iste'molchilar ommasiga taqdim etish, shuningdek sug'urta shartnomasi amalda bo'lgan davrda ularni iqtisodiy, texnik va moliyaviy qo'llab-qo'vatlash amaliyotlarini keng targ'ib etishdan iborat. Bu o'rinda sug'urta vositachilarining o'rni biqiyosdir. Sug'urta vositachilari (sug'urta agentlari va sug'urta brokerlari, shuningdek sug'urta shartnomalarini tuzish va rasmiylashtirishda ishtirok etadigan boshqa vositachilar) sug'urta bozorini shakllantirishda alohida rol o'ynaydi. Sug'urta bozorida vositachilik va hamkorlik faoliyatlarini olib borish har doim ham dolzarb masala sifatida qaralib kelingan va bu borada ko'plab tahlil va tadqiqotlar olib borilgan.

Jumladan, Abduraxmonov (2020) qo'yidagilar ta'kidlaydi, sug'urta bozorida, sug'urta bozorining muhim ishtirokchisi sug'urtalovchi (ishlab chiqaruvchi) tomonidan maxsus, spetsifik xizmat – sug'urta xizmati sotiladi. Sug'urta bozorida ikkita asosiy ishtirokchi (sotib oluvchi sug'urtalanuvchi yoki sug'urta qildiruvchi va sug'urtalovchi – sotuvchi) mavjud bo'lishi muhimdir. Sug'urta bozorining qolgan ishtirokchilari (sug'urta vositachilari (sug'urta agenti, sug'urta hamda qayta sug'urta brokeri), adjaster, aktuariy, sug'urta syurveyeri, assistans va boshqalar) esa, sug'urta bozorida sug'urta xizmatlari sotilishi, olinishi va sug'urta faoliyatiga xizmat ko'rsatilishi bilan unumli va samarali ishlab turishini ta'minlaydi. Sug'urta vositachilari rivojlangan sug'urta bozorini tashkil etishda muhim tarkibiy elementdir.

Efimov (1996) va Sirik (2006) tadqiqotlarida sug'urta bozorining ishtirokchilaridan biri bo'lgan assistans xizmatlariga qo'yidagicha ta'rif berishadi, ya'ni assistans (fransuz tilidan assistance – yordam) chet elga ketayotgan sayyohlar sug'urta shartnomasi shartlariga muvofiq ko'rsatiladigan xizmatlarni aks ettiradi. Ushbu xizmatlar sug'urta hodisasi yuz berganda tibbiy, moliyaviy va texnik yordam orqali pul shaklida yoki natural ko'rinishida taqdim etiladigan xizmat deb ta'kidlaydilar.

Efimov (1996), Osadets (2002) va Shaxovlar (1997) assistans xizmatini o'z vaqtida texnik, tibbiy va moliyaviy yordam orqali ko'rsatiladigan sug'urta shartnomasi bo'yicha xizmatlarning ko'rsatilish deb ta'riflaydilar.

Ovchinnikova (2008) o'z tadqiqotlarida assistans xizmatlarini qo'yidagicha ta'lqin etadi, ya'ni assistans xizmatlari sug'urta kompaniyasi va uning hamkorlari (tibbiyot markazlari, sayyohlik agentliklari, transport tashkilotlari) o'rtasida vositachi bo'lgan ixtisoslashgan assistans kompaniyalari tomonidan ko'rsatiladi. Assistans kompaniyalari xorijlik sayyohlarga tibbiy yordam, kasalxonaga yotqizish va davolashni tashkil etish, yashash joyiga olib borib qo'yish, yo'llarda texnik yordam ko'rsatish va boshqalar. Shuningdek, assistans kompaniyalari sug'urta hodisasi oqibatlarini bartaraf etish bilan shug'ullanishadi, ekspertiza o'tkazdi va sug'urta hodisasi sabablari bo'yicha ekspert xulosasini beradi, yetkazilgan zarar miqdorini baholaydi va sug'urta hodisasi oqibatlarini bartaraf etish bo'yicha ishlarni xal qiladi va da'volarni bartaraf etish bo'yicha faoliyat olib boradi.

Fyodorova (2009) sug'urta kompaniyalari va assistans kompaniyalari o'rtasidagi moliyaviy hamkorlikning olib borilishi bo'yicha qo'yidagilarni ta'kidlaydi, ya'ni assistans xizmatlarini ko'rsatish sug'urta kompaniyalari va assistans kompaniyalari o'rtasida tuzilgan shartnoma (kelishuv) asosida amalga oshiriladi. Shu bilan birga assistans xizmatlari sug'urta polisi bo'lgan har bir mijozga (yuridik va jismoniy shaxslarga) ko'rsatiladi. Assistans xizmatlarining narxi tanlangan xizmatlar ro'yxatiga bog'liq bo'ladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Maqolada emperik adabiyotlar tahlili, assistans kompaniyalarining faoliyat olib borishlari bo'yicha ilmiy qarashlar va izlanishlar tahlil qilingan, taqqoslash va guruhlash kabi usullardan foydalanilib xulosa va takliflar ishlab chiqildi.

TAHLIL VA NATIJALAR MUHOKAMASI

“Assistans” tushunchasi (ingliz tilida assistance – yordam) yordam, ko'mak, qo'llab-quvatlash degan ma'nolarni anglatadi. Xalqaro biznes yuritishda “assistans” – bu jismoniy va yuridik shaxslarga texnik, tibbiy, servis, informatsion, huquqiy va moliyaviy yordam ko'rsatishga qaratilgan faoliyatning asosiy yo'nalishini ko'rsatadigan kompaniyalar nomlariga qo'shimcha sifatida ishlatiladigan umumiy qabul qilingan atama hisoblanadi. Assistans dunyoning ko'plab mamlakatlarida tadbirkorlik faoliyatini turi sifatida keng rivojlangan.

Birinchi marta ushbu xizmat turi Fransiyada XX asrning 60-yillari boshlarida paydo bo'ldi. Aynan o'sha paytda tibbiy xarajatlarni klassik sug'urtalashdan tashqari, o'z mijozlariga vaqtida sifatli xizmat ko'rsatishni ta'minlash (yo'lga qo'yish) maqsadida kompaniyalar ko'rinishida paydo bo'la boshlagan. Asosiysi bunda barcha xarajatlarni sug'urta kompaniyasining o'zi amalga oshirgan.

Shunday qilib, assistansning asosiy vazifasi – bu sug'urta kompaniyasi mijozlariga xizmat ko'rsatish sifatini nazorat qilish, mijozlar ehtiyojlaridan kelib chiqqan holda ularga xizmat ko'rsatish, xizmat ko'rsatuvchilar (tibbiyot muassasalari, texnik xizmat ko'rsatuvchi markazlar, evakuatorlar, yurist va advokatlar, mehmonxonalar) bilan hamkorlikda ishlashni takomillashtirish, shuningdek mintaqaviy xizmat ko'rsatish tizimini rivojlantirish.

Shuningdek, yordamchi assistanslar (sug'urtaga aloqasi bo'lmagan) onlayn transport xizmatlari (taksilar, mikroavtobuslar) tashkil etishni o'z ichiga olgan xizmatlar, shaxsiy assistans (sovg'alar, gullar, kurerlik xizmatlari, gidlar va boshqalar), uy hayvonlari (mushuk, itlar va h.k.) uchun tibbiy xizmat assistansi, arenda (uy, ofis, avtotransport va h.k) assistanslari ham mavjud.

Tashkiliy-huquqiy shakliga qarab assistanslar sug'urta kompaniyasi tarkibidagi va alohida yuridik shaxs sifatidagi ko'p tarmoqli assistans (multiassistans) shaklida bo'ladi.

Sug'urta kompaniyasi tarkibida assistansni tashkil etishning ijobiy tomonlari bu sug'urta mahsulotlarini yaratish va sotish bo'limlari bilan o'zaro yaxshi konstruktiv aloqalarning shakllanishidir. Bo'nday aloqalar hamkorlikda ishlash tizimini ko'chaytiradi va natijada mijozlarga yuqori sifatli xizmatlar ko'rsatiladi, shuningdek mijozlarning o'zgaruvchan ehtiyojlariga tezkor ta'sir qilish imkoniyatini oshiradi. Ammo ko'p hollar bunday assistans kompaniya ehtiyojlari bilan cheklanib qoladi va mustaqil rivojlanish imkoniyatlaridan mahrum bo'ladi.

Multiassistans – bu mijozga yordamni tashkil etishning ko'p bosqichli tizimi bo'lib, unda sug'urta kompaniyalari o'z nomidan ish yuritishni assistansga topshiradi va u dispetcher vazifasini bajaradi, shakllangan xizmat orqali subassistans tarmoq xizmatlarini tashkil etadi, ya'ni boshqa (xududiy yoki o'zining assistans tarmoqlari) assistans kompaniyalarini jalb qiladi. Bunday holda, Over Fee (to'lovni oshishi) usuli qo'llaniladi, bunda asosiy (umumiy) assistansning xizmat narxlariga sug'urta hodisasini hal qilishga jalb qilingan subassistans xizmat narxlari qo'shiladi va u narxning oshishiga ta'sir qiladi. Ammo bunga qaramay sug'urta kompaniyasi bilan assistans hamkorligi sug'urta kompaniyasiga mablag'larni iqtisod qilish imkonin beradi.

Faoliyat turiga qarab assistans ixtisoslashgan va universal assistanslarga bo'linadi. Hududiy jihatidan esa hududiy (bir mintaqaning hududida), hududlararo (bir mintaqaning bir nechta hududlarida), milliy (bir mintaqada) va xalqaro (mintaqaning bir qator mamlakatlarida) va transmilliy (ko'plab mintaqalar hududlarida) assistanslarga bo'linadi.

Xorijiy mamlakatlarda xizmat ko'rsatish uchun assistans kompaniyasini tanlashda sug'urta kompaniyalari qo'yidagilarga e'tibor beradi, ya'ni dunyoning barcha burchaklarida keng vakolatxonalar tarmog'iga ega ekanligi, shuningdek, assistans kompaniyasi bilan hamkorlik shartnomalariga ega bo'lgan provayderlarning mavjudligi, ko'rsatilayotgan assistans xizmatlarining o'rtacha narxlari, sug'urtalanuvchilarga (sug'urtalangan shaxslarga) xizmat ko'rsatishning sifati va samaradorligi, sug'urtalovchi xizmat ko'rsatayotgan hudud va mintaqalarda vakolatxonalarning mavjudligi muhim ahamiyat kasb etadi.

Da'volarni ko'rib chiqish va hal qilish bo'yicha mijozlarning ehtiyojlarini tez va sifatli qondirishda assistans kompaniyasi zamonaviy informatsion texnologiyalardan keng foydalanishga asoslangan, u sug'urta va servis kompaniyalari tajribalarini to'plagan holda biznes jarayonlarini shakllantirib boradi. Assistans kompaniyasining umumiy tuzilishi

Tibbiy assistans

Telefon orqali tibbiy konsultatsiyalar, tibbiy muassasalar to'g'risida ma'lumotlar, tez tibbiy va shoshilinch tibbiy yordam ko'rsatish, shoshilinch yoki rejali kasalxonaga yotqizishni tashkil etish, mijozning yashash joyiga dori-darmonlarni, tibbiy materiallarni, inventarlarni yetkazib berish, to'lovlar va ko'rsatiladigan xizmatlarni nazorat va tahlil qilish, evakuatsiya (reparatsiya) yo'nalishlarini ishlab chiqish, shu jumladan chet elda ham, xizmatlar ko'rsatishda ishtirok etgan ijrochilarning hisob-kitoblarni nazorat qilish va to'lash, shuningdek boshqa xizmatlarni qamrab oladi

Texnik assistans

Evakuator, texnik xizmat ko'rsatish stansiyalari, YHX, yoqilg'i qo'yish shaxobchalari, favqulodda xabarlarini yetkazish va boshqalar haqidagi ma'lumot, avtotransport vositalarini texnik stansiyalarga yetkazish yoki uyiga olib borish, shuningdek eng yaqin ixtisoslashgan xizmat ko'rsatish stansiyasiga olib borish ishlarini tashkil etish, texnik ekspert xulosalarini tayyorlash, mijozning avtotransport vositasini ta'mirlash davrida (vaqtincha) avtotransport ijarasini tashkil etish, shuningdek boshqa xizmat turlarini qamrab oladi

Transport assistansi

Yo'lovchilarni tashishni tashkil etish va ularni evakuatsiya qilish ishlarini amalga oshirish, tovarlarni tashishni tashkil etish (yuk, mol-mulk va boshqalar), sug'urta hodisasi (baxtsiz hodisa) yuz berganda joyga mutaxassisni (sug'urta kompaniyasi vakili, ekspertni, adjasterni, yuristni va boshqa) joyiga olib orishni tashkil etish va boshqa xizmat turlarini amalga oshirish

Servis assistansi

Tibbiy evakuatsiya (repratatsiya) holatlarida transport uchun biletlarni sotib olishni tashkil etish, ishlarmonlik uchrashuvlarini tashkil etish, malakali mutaxassislar (hamshiralari, enagalar) bilan ta'minlash, parvoz paytida yo'qolgan yuklarni qidirishni tashkil etish, qo'riqlanadigan avtoturargohlar, qo'riqchilar, tadbirlar xavfsizligi bo'yicha xizmatlar ko'rsatishni tashkil etish, tarjimon, gid va eskort xizmatlarini tashkil etish, arenda xizmatlarini tashkil etish, pochta yetkazish ishlari, veterinariya xizmati, hayvonlar uchun mehmonxonalar ko'rsatilishini tashkil etish va kelishilgan boshqa xizmat turlarini taqdim etish

Xonadon assistansi

Qurilish va ta'mirlash ishlarining barcha turlarini tashkil etish, baland binolarga xizmat ko'rsatish, qulflarni ochish uchun shoshilinch yordamni tashkil etish, favqulodda holatlarda shoshilinch yordamni tashkil etish (elektr, suv, issiqlik, gaz ta'minoti va boshqalar) va boshqa xizmat turlarini taqdim etish

Huquqiy assistans

Telefon orqali huquqiy maslahat berish, mijoz yoki sug'urta kompaniyasining manfaatlarini himoya qilish maqsadida yuristlarning sug'urta hodisasi bo'lgan joyi kelishi, da'volarni sudgacha hal qilish davrida huquqiy xizmat ko'rsatish, hujjatlarni huquqiy ekspertizadan (shu jumladan sug'urta shartnomalarini) o'tkazish, sug'urta kompaniyalari mijozlariga advokatlarini taqdim etish, sudlar bilan bog'liq barcha harakatlarni olib borish, mijoz va sug'urta kompaniyasi o'rtasida huquqiy maslahat berish va boshqa huquqiy xizmatlarni tashkil etish

Sayyohlik assistansi

Sayyohat hujjatlarini qayta rasmiylashtirish, biletlar, mehmonxonalarni bron ishlarini olib borish, sayyohlarni ro'yxatga qo'yish, ularni konsullik, elchixonalar vakillari bilan uchrashishni tashkil etish, ularni uyga qaytishini tashkil etish, yo'qolgan bagajlarni qidirish, hujjatlarni tiklash, ularni vatanga qaytish ishlarini olib borish, sayyohlarga xorijda sug'urta qoplamalarini olishga ko'maklashish yoki zaruriy xizmatni olishni tashkil etish va boshqa xizmatlarni tashkil etish

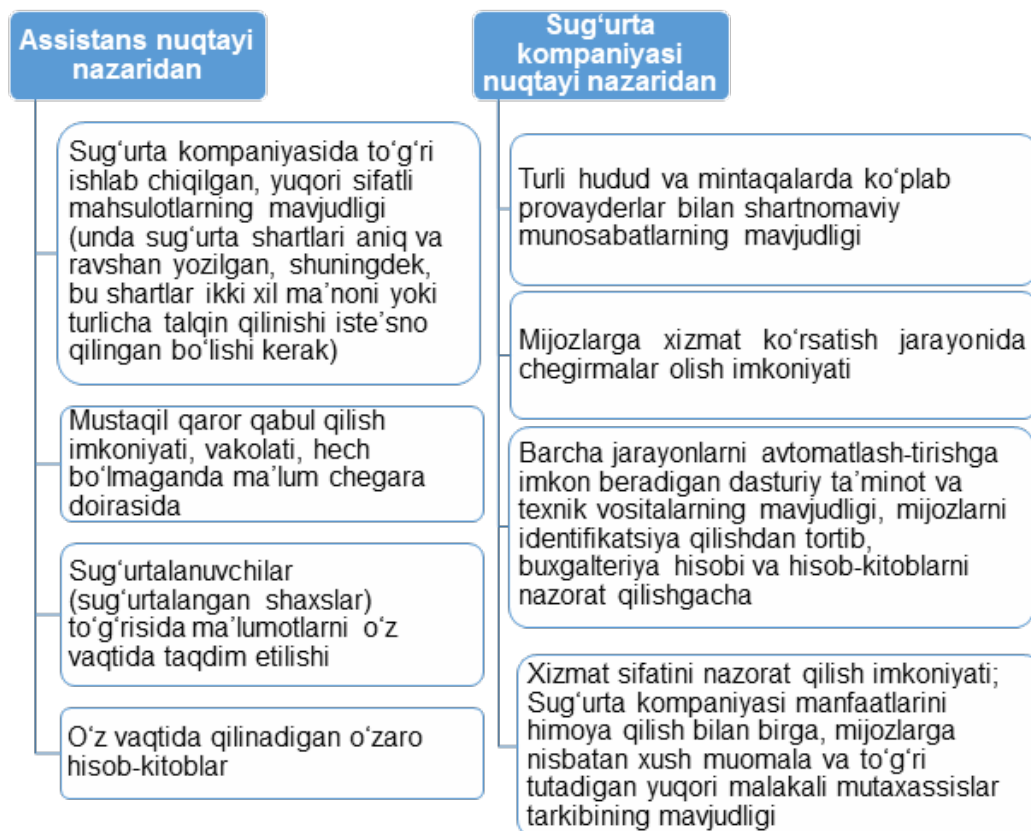
1-rasm: Faoliyat turiga qarab assistans xizmatlarining bo'linishi¹

Sug'urta kompaniyasining asosiy vazifasi bu sug'urta fondini boshqarishdir. Shu sababli yuzaga kelishi mumkin bo'lgan risklarni sifatli baholash, zaxiralarni to'g'ri shakllantirish va o'z vaqtida sug'urta hodisalari bo'yicha to'lovlarni amalga oshirish har qanday sug'urta kompaniyasining asosiy maqsadi va vazifasi hisoblanadi. Aynan shunday siyosat kompaniyaning ijobiy imijini va rivojlanishini belgilaydi.

Bugungi kunda raqobatbardosh tarif stavkalari bilan mijozni o'ziga jalb qilish juda qiyin, shuning uchun mijozga sifatli xizmatlar ko'rsatish zarur, ayniqsa sug'urta hodisasi yuz bergan holatlarda. Bunda sug'urta kompaniyalari birinchi navbatda o'zlarini firibgarlikdan himoya qilish va sug'urta hodisalarini bartaraf etish xarajatlarni minimallashtirishga qaratadilar. Bularni hisobga olgan holda assistans kompaniyalari sug'urta kompaniyalariga qoida tariqasida qo'yidagi xizmatlarni taqdim etishadi:

1. Sug'urta hodisasi yuz berishining sabablari va zarar miqdorini aniqlash (adjusting service), bunga qo'yidagilar kiradi: texnik ekspertiza o'tkazish va zararni malakali baholash, hisobot tuzish (assessor reports); fors-major holatlarining mavjudligi (yo'qligi) to'g'risida vakolatli idoralardan ma'lumotnomalar so'rash va olish; avariya sertifikatlarini tayyorlash (survey reports); murojaat hududidan kelib chiqqan holda sug'urta kompaniyalarining regress huquqlarini mahalliy sudlarda himoya qilish; mahalliy huquqni muhofaza qilish idoralarida sug'urta kompaniyasining manfaatlarini himoya qilish (baxtsiz hodisalarini tekshirish jarayonida); zarar yetkazilgan avtotransportni baxtsiz hodisa sodir bo'lgan joyda muhofaza, quriqlash choralari ko'rish, zararni ko'payishini olidini olish maqsadida sug'urta hodisasidan keyin har qanday obyektning himoya qilish (ko'zatish) ishlari;
2. Da'volarni ko'rib chiqish xizmati (claims handling service). Sug'urta kompaniyalari uchun da'volarni qondirish – bu yaxshi moliyaviy investitsiyalarni, malakali ishchi kuchi va o'rnatilgan aloqalarni talab qiladigan jarayondir. Afsuski, provayderlar yoki sug'urtalanuvchilarning da'volarni tahlil qilishda tasodifiy (tasodifiy bo'lmagan) xatolar va nomuvofiqlar ko'plab topiladi. Sug'urta biznesining rentabelligi da'volarni ko'rib chiqish va ularni qoplash bo'yicha ishlarning qanchalik to'g'ri va professional tarzda amalga oshirilishiga bog'liq bo'ladi.

1 Muallif ishlanmasi.

2-rasm: Sug'urta kompaniyasi va assistans o'rtasidagi samarali hamkorlik²

2-rasm ma'lumotlaridan ko'rinib turibdiki assistans va sug'urta kompaniyalari o'rtasidagi o'zaro hamkorlik samaradorligi, sug'urta kompaniyasining o'z zimmasiga olgan majburiyatlarini qanday bajarishiga, ya'ni ma'lumotlar bazasini o'z vaqtida taqdim etishi yoki sug'urta polisining haqiqiylikni tasdiqlashi, assistansning ushbu masaladagi so'roviga operativlik bilan javob berishga bog'liq, shuningdek taqdim etilayotgan xizmatlar va aniq ko'rsatilgan sug'urta shartlarining mavjudligi, asosiysi o'zaro hamkorlik shartnomasi shartlariga muvofiq hisob-kitoblarni o'z vaqtida amalga oshirilishiga bog'liq bo'ladi.

Zarur bo'lganda sug'urta kompaniyasi ko'rsatilayotgan xizmatlarning haqiqiy hajmini, ishlatilgan materiallarning aniq nomi, miqdori va ularning haqiqiy narxini aniqlash asosida hududda tasdiqlangan yoki belgilangan narxlarni provayderlar yoki assistanslardan so'rashi va nazorat qilishi mumkinligi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatdiki sug'urta bozorida assistans faoliyatni bu bozor mexanizmlarining ishlashini, ya'ni sug'urtalanuvchilar (yuridik va jismoniy shaxslar), sug'urta mahsulotlarini iste'mol qiluvchilarning sug'urta xizmatlaridan foydalanish paytida yuzaga keladigan muammolarini hal qilish, oldini olish, ularga yordam (tibbiy, texnik, huquqiy) berish, ularni qo'llab-quvvatlashda muhim hisoblanadi. Bundan tashqari, bozorda faoliyat yuritish va raqobatchilardan ustunlikni ta'minlashda sug'urta kompaniyalarining sug'urta shartnomasi imzolanganidan keyingi faoliyati muhim ahamiyat kasb etadi. Bu faoliyat turini bozorda assistans kompaniyalari taqdim etadi. Yuqorida aytilganidek assistans kompaniyalarining asosiy maqsadi sug'urta mahsulotlari mizojlarini har tomonlama ko'llab-quvvatlashdir.

Afsuski hozirgi kunda ko'pchilik sug'urta kompaniyalari sug'urta shartnomasi imzolanganidan keyingi jarayonni nazorat qilishmaydi yoki bu sohada deyarli nazorat mavjud emas. Bunga bir qancha omillar ta'sir qiladi, ya'ni sug'urta kompaniyasining katta kichikligi, ularda xizmat ko'rsatish assistans xizmatlarining yo'qligi, bu boradagi xarajatlarning yuqoriligi va boshqalar holatlar.

Shu munosabat bilan assistans faoliyati yoki sug'urta kompaniyalari faoliyatida assistans xizmatlarini tashkil etishning normativ-huquqiy bazasini yaratish, ular faoliyatini har tomonlama rag'batlantirish (soliq imtiyozlari berish) chora-tadbirlarini oshirish muhim ahamiyat kasb etadi va bu o'z navbatida milliy sug'urta xizmatlar bozorida yana bir professional ishtirokchining faoliyatining rivojlanishiga zamin yaratgan bo'lar edi.

2 Tadqiqotchi ishlanmasi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Абдуллаева (2019) Ассистанские услуги: не проморгать возможности. //
2. Abdullaeva (2019) Assistance services: do not miss the opportunity. <http://isrs.uz/ru/maqolalar/assistanckie-uslugi-ne-promorgat-vozmoznosti>.
3. Abduraxmonov I. X. (2020) Sug'urta tarmoqlarini rivojlantirishda sug'urta vositachilari faoliyatini tashkil etish samaradorligi. "Xalqaro moliya va hisob" ilmiy elektron jurnali. № 1, fevral. // Abduraxmonov I. X. (2020) The effectiveness of the organization of the activities of insurance intermediaries in the development of insurance networks. Scientific electronic journal "International Finance and Accounting". № 1, February.
4. Ефимов С. Л. (1996) Ассистанс // Энциклопедический словарь. Экономика и страхование. - Москва: Церих-ПЭЛ, С. 33–34. 528 с. ISBN 5–87811–016–4. // Efimov S. L. (1996) Assistance // Encyclopedic Dictionary. Economics and insurance. Moscow: Zerich-PEL, pp. 33–34. 528 p. ISBN 5–87811–016–4.
5. Овчинникова Е. А. (2008) Особенности посреднической деятельности в страховании // Экономический журнал. М.: Издательство Ипполитова, № 15. С. 17–22. ISSN 2072–8220 // Ovchinnikova E. A. (2008) Features of intermediary activity in insurance // Economic journal. Moscow: Ippolitov Publishing House, No. 15. p. 17–22. ISSN 2072-8220.
6. Осадец С. С. (2002) Страхування: Пидручник / Керивник авт. колективу и наук, ред. Вид. 2-ге, перероб. и доп. К.: КНЕУ // Osadets SS (2002) Insurance: Textbook / Head of ed. team and science, ed. Kind. 2nd, reworked. i ext. K.: KNEU.
7. Сирик Н. В. (2006) Имущественное страхование в туризме // Вестник Оренбургского государственного университета. Оренбург: Оренбургский государственный университет, № 3. С. 163–166. // Sirik N. V. (2006) Property insurance in tourism // Bulletin of the Orenburg State University. Orenburg: Orenburg State University, No. 3. p. 163–166. ISSN 1814–6457.
8. Шахов В. В. (1997) Страхование: Учебник для вузов. М.: Страховой полис, ЮНИТИ // Shakhov V. V. (1997) Insurance: Textbook for universities. M.: Insurance policy, UNITI.
9. Фёдоровой Т. А. (2009) Страхование граждан, выезжающих за рубеж // Страхование: учебник / Под ред. Т. А. Фёдоровой. - 3-е изд. - М.: Магистр. - С. 402–413. - 1006 с. // Fedorova T. A. (2009) Insurance of citizens traveling abroad // Insurance: textbook / Ed. T. A. Fedorova. 3rd ed. M.: Master. p. 402–413. 1006 p. ISBN 978–5–9776-0032–3.

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2023. № 10

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Telefon: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining

2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

